

KONUŞMA EĞİTİMİ VE ÖZ GÜVEN

Murat ÖZBAY*

Özet

İletişimin temel aracı sayılan dil becerileri eğitimle geliştirilebilir. Bu becerilerden biri olan konuşma, duygu ve düşünceleri aktarmanın en önemli vasıtalarından biridir. Gerek konuşma becerisinin gerekse öz güvenin gelişimi birbirini destekleyen bir özellik gösterir. Konuşma becerisi ve öz güvenin geliştirilmesi eğitim çağındaki çocukların olumlu bir kişilik ve iletişim becerileri kazanmalarına yardım eder. Konuşma becerisi ve öz güvenin geliştirilmesi sağlıklı bir iletişimi de beraberinde getirecektir.

Anahtar Kelimeler: İletişim, beceri, Türkçe öğretimi, konuşma eğitimi, öz güven.

Abstract

SPEAKING EDUCATION AND SELF CONFIDENCE

Language is the basic mean of communication and it can be developed through education. Speaking is one of the language skills and important mean to transfer thoughts and feelings. Development of self confidence and speaking skills support each other. In addition, improvement of speaking skills and self confidence influences communication skills and characters of school age children. Development of speaking skills and self confidence will result in healthy communication.

Key words: Communication, skill, Turkish teaching, speaking education, self confidence.

Giriş

İnsanın duygu, düşünce, istek ve hayallerini “konuşma” ile anlatabilmesi, başkalarıyla anlaşabilmesi iletişimin temelini oluşturur. “Her anlaşmanın içinde bir iletişim vardır. Bir duygunun, düşüncenin, hayalin başkalarına aktarılması, kelimelerin anlamlı birlikler hâline getirilmesi ile mümkündür. Kelimelerin

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü mozbay@gazi.edu.tr

anlamli birlikler hâlinde başka insanlara duygu, düşünce ve hayal taşımaya imkân veren, insanın çevresiyle uyum içerisinde yaşamasını sağlamada en etkili iletişim aracı olan konuşma, çocuklarımıza çok iyi kazandırılması gereken önemli bir dil becerisidir. “Konuşma, insanın kendini ifade etmesi açısından çok önemli olduğu gibi, Türkçe öğretiminin de temelini oluşturmaktadır. Çünkü konuşma, okuma yazma gibi iki önemli faaliyetin de çıkış noktasıdır. Birey hayatının olduğu gibi toplum hayatının da hemen hemen her alanında konuşma, hayatî bir önem taşımaktadır.”² Bu sebeple, iletişim çağının gerektirdiği bütün konuşma tür ve şekilleri temel eğitim düzeyindeki öğrencilere kazandırılmalıdır.

İnsanın başarılı bir şekilde kendisini ifade edebilmesi için yeterli düzeyde öz güvene de sahip olması gereklidir. Bazı insanlar fikir zenginliğine sahip oldukları halde bunları konuşarak başkalarına anlatamazlar. Pek çok kişinin böyle davranmasının sebebi, konuşacaklarının sıradan ve duruma uygun düşmeyecek bir şey olması endişesidir. Bir bakıma kendine güvensizliktir.

İnsan sağlıklı, mutlu, huzurlu, başarılı bir hayat ister, bütün çabalarını bu isteklerini gerçekleştirmek için harcar. Böyle bir hayatta sahip olduğu kişilik özellikleri, onun ruhsal durumunu da yansıtır. Bu nedenle, insanın mutluluğu, huzuru ve başarısında çok önemli bir rol oynadığı için psikolojik araştırmaların çoğu öz güven duygusu ile ilgilidir.

Öz Güven Nedir?

Türkçe Sözlük, öz güven kavramını “İnsanın kendine güven duygusu”³ olarak tanımlarken Coopersmith, aynı kavram için “Kişinin tavır ve davranışlarını belirleyen kendi hakkındaki değerlendirmeleridir.”⁴ demektedir. Bir başka araştırmacıya göre de “Öz güven kişinin kendisini değerlendirmesi ve kendisinden memnun olup olmaması sonucu oluşan öznel bir olgudur.”⁵ Bir kimlik oluşturma ve buna değer biçme, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biridir. Kişi kim olduğunu tanımlayabilir ve bu kimliği beğenip beğenmediğine karar verebilir. İşte öz güven, insanın bu yargılama yeteneğini kapsar. Öz güven, kişinin kendini tanıması, değerinin bilincinde olması, “başarma ve yapabilme” duygusudur.

İnsan, öz değerlendirme sonucunda olumlu duygulara sahipse, kendinden memnunsa, olumlu bir benlik geliştirmişse öz güven sahibi demektir. İnsanın

¹ S. Tural; *Edebiyat Bilimine Katkılar*, Ecdâd Yayınları, Ankara, 1993, s. 9.

² F. Temizyürek; *Türkçe Öğretiminde Konuşma Eğitiminin Yeri ve Önemi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, XII. Eğitim Bilimleri Kongresi, C. IV, Ankara, 2004, s. 2769-2784.

³ TDK; *Türkçe Sözlük*, Ankara, 2005.

⁴ Aktaran: O. Soner; *Aile Uyumu, Öğrenci Öz Güveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1995, s. 24.

⁵ Age, s. 24.

bakış açısına yön veren, davranışlarını biçimlendiren şey; ihtiyaçları ve motivasyonlarıdır. İhtiyaçlar, beklenti ve algılama biçimimizi, davranışlarımızı etkilemektedir. Herkesin kendine güven duyma ve kendini sevmeye ihtiyacı olduğuna göre, bu en önemli ihtiyacı duyan kişi olayları bu doğrultuda yorumlamakta ve davranışlarına yön vermektedir. Bireyin öz güven duygusuna sahip olması veya olmaması, davranışlarına yansımaktadır. Öz güven duygusuna sahip bireyler, davranış şekilleri ile diğer bireylerden ayrılmaktadırlar.

Gael Lindenfield⁶, iç ve dış özgüven olmak üzere birbirini tamamlayan iki öz güvenin varlığından bahseder. İç öz güven kendimizden memnun ve kendimizle barışık olduğumuza dair inancımız ve bu konuda hissettiklerimizi, dış öz güven ise dışarıya kendimizden emin olduğumuz şeklinde verdiğimiz görüntü ve davranışları temsil etmektedir. İç ve dış öz güven birbirini tamamladıkları için kendilerinde birtakım eksiklikler olsa bile, birlikte güçlü ve etkin bir bütün oluşturmaktadırlar. İç öz güvenleri sağlam olan insanlarda şu önemli dört özellik bulunmaktadır: Kendini sevme, kendini tanıma, kendine açık hedefler koyma, pozitif düşünme... Sevebilme, güvenme, yaratıcılık ve kendini ifade edebilme özellikleri öz güvenin yansımalarıdır.

Öz güvene sahip insanlar kendilerini severler ve bu, kendine özen gösterme şeklinde dışarı yansır. Bu insanlar fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına değer verirler, haklarını savunurlar, ihtiyaçları nedeniyle suçluluk duygularına kapılmazlar. Övgü almayı, ödüllendirmeyi açık olarak isteyebilirler. Başarılarını ve mutluluklarını engelleyecek şeylerden kaçınırlar.⁷

Kendine güvenen insanlar aynı zamanda kendilerini iyi tanırlar. Kendini tanıyan insanlar güçlü yönlerinin farkındadırlar ve potansiyellerini kullanabilirler. Zayıf noktalarını bilirler ve kendilerini başarısızlığa karşı korurlar. “Kendi davranış biçimlerinin, beklentilerinin, amaçlarının ve duygularının farkında olmak, öz güvene sahip olmak için önemli ölçülerdir. Beğenilen ve beğenilmeyen kişilik özellikleri ile kendi hakkında ne düşündüğü sorulduğunda, kişi kendisi hakkında olumlu değerlendirmeler yapabilmelidir.”⁸ Kişinin kendini olumlu değerlendirmesi demek, olumlu özelliklerini ön plana çıkarma, olumlu özelliklerini dile getirme şeklinde anlaşılmalıdır. Aksine bu özellikler öz güvenin değil, öz güven eksikliğinin belirtileridir. Öz güvene sahip kişi kendini övmez, buna gerek duymaz. Öz güvene sahip kişi gücünü de, bu gücün sınırlarını da iyi bilir. Sağlıklı bir öz güveni olan kişinin kendine bakışı ile kendi hakkındaki gerçek düşünceleri uyumludur. Kendini başkalarıyla karşılaştırmaz. Kendinden mükemmel olmayı beklemez, bütün iyi özelliklere sahip olmak gibi bir kaygısı yoktur.⁹

⁶ Age, s.10.

⁷ Age, s.10.

⁸ İ. Kasatura; *Kişilik ve Öz Güven*, Evrim Yayın Evi, Ankara, 1998, s. 210.

⁹ R. Fleming; “Çocukta Öz Güveni Geliştirmek”, (Çev. Neşe Bilgin), *Türk Hemşireler Dergisi*, 1981, S. 31, 54-57.

Öz güven sahibi insanların her zaman belli hedefleri vardır. Bunlar, kendilerine başarabilecekleri hedefler belirlerler. Sürekli olarak başarıya niyet ve arzuları vardır. Hedeflerine ulaşmak için hiçbir sorumluluğu üzerlerine almaktan, hiçbir zorluğa katlanmaktan çekinmezler. Başarmak için yeni yöntem ve teknikleri denerler. Yeni düşüncelere ve deneyimlere açık olup girişken davranışlar sergilerler.

Öz Güven ve Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi

Konuşma becerisinin gelişimi ile öz güven gelişimi büyük bir paralellik göstermektedir. Öz güven gelişimi konuşma becerisinin gelişimine, konuşma becerisinin gelişimi de öz güven gelişimine katkı sağlar. Etkili ve olumlu bir kişilik oluşturmak, iyi bir konuşma eğitimi ile mümkündür. Konuşma eğitimi öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini kolaylaştıracağı gibi, insan ilişkilerinde de başarılı olmalarını sağlar. Öğrencilerin dil sayesinde sürdüreceği sağlıklı ilişkiler, kendilerine olan güvenlerini artırır. “Doğru ve güzel konuşmanın kişilik gelişimiyle de çok yakın ilgisi vardır. Bundan dolayı öğretmen, her şeyden önce öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmelidir. Çünkü hem öğrenci başarısı için, hem de sağlıklı kişilik gelişimi için bu gereklidir.”¹⁰

Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda¹¹ öğrencilerin Türkçeyi doğru olarak bilinçle ve güvenle kullanmayı alışkanlık hâline getirmelerinin en etkili yolu olarak derslerde öğrencilere sık sık düşüncelerini anlatma imkân ve şartlarını sağlamak olduğu belirtilmiştir. Öğretmen, öğrencileri bir sistem içinde ve kendi seçeceği konularda ne kadar çok konuşturur ve bu etkinlikler üzerinde ne kadar çok düşündürür, onların eleştiri yapmalarını sağlarsa, olumlu sonuç almayı o kadar kolaylaştırmış olur.

2005 yılında yayımlanan *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*'nda (6., 7., 8. Sınıflar) öz güvenin önemine daha fazla yer verildiği söylenebilir. Programın “Giriş” bölümündeki açıklamalarda; Türkçe öğretiminin temel amaçları verilmiştir: “Öğrencilerin edindikleri birikimler üzerine yenilerini inşa etmeleri, karşılaştıkları sorunlara alternatif ve yaratıcı çözümler üretmeleri, bir grup içerisinde beraber çalışma bilinç ve cesaretine ulaşmaları, üretme ve tartışma etkinliklerine katılmaları, farklı araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmaları, olay ve durumları kendi deneyimlerinden hareketle doğru olarak anlamaları, disiplinler arası bir bakış kazanmaları Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel amaçlarını oluşturmaktadır.”¹²

¹⁰ C. Kavcar, F. Oğuzkan, S. Sever; Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi, Engin Yayınevi, Ankara, 1995, s. 58.

¹¹ MEB; Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, Tebliğler Dergisi, S. 2098, s. 23-56.

¹² MEB; İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6,7,8. Sınıflar), Ankara, 2005, s. 2.

Öğrencilerin edindikleri birikimlere yenilerini eklemeleri, problem çözme becerilerine sahip olmaları, grupta beraber çalışabilmeleri, üretici ve araştırmacı olmaları, tartışabilmeleri, doğru anlama becerisine sahip olmaları öğrencilerde öz güvenin gelişim düzeyine bağlıdır. Ayrıca bu programın genel amaçlardan biri olan, öğrencilerin yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri de öğrencinin öz güveni ile paralel olarak gerçekleşmektedir. Bu programla ulaşılması beklenen temel beceriler ise şöyle belirtilmektedir:

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme
- Araştırma
- Karar verme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik
- Kişisel ve sosyal değerlere önem verme
- Estetik zevk kazanma
- Millî, manevî ve evrensel değerlere duyarlı olma.¹³

Bu becerilerden eleştirel ve yaratıcı düşünme, girişimci olma, çevre ile iyi ilişkiler kurma, problem çözme, karar verme gibi özellikler öz güvene sahip bireylerin niteliklerindedir. Özellikle girişimci bir kişiliğe sahip olmak, doğrudan öz güveni simgelemektedir. Türkçe öğretimi, bu niteliklere sahip öğrenciler yetiştirmeyi hedefliyorsa onlara dil becerilerinin gelişimi esnasında öz güven kazandırmayı da görev edinmelidir. *İlköğretim Türkçe Dersi (6.-8. Sınıflar) Öğretim Programı*'nda¹⁴ konuşma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaştıkları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır. Konuşma becerisine yönelik olarak, "hazırlık yapma, sesini ve beden dilini etkili kullanma, konuşurken çok yönlü iletişim araçlarından ve materyallerden yararlanma, konuşma kurallarını uygulama, kendini sözlü

¹³ Age., s. 5.

¹⁴ Age., s. 6.

olarak ifade etme, kendi konuşmasını değerlendirme ve konuşma becerisini geliştirme” amaçlarına yönelik kazanımlara yer verilmiştir.

Kendisini başarılı bir şekilde ifade edebilen birey öz güven kazanır. Demirel,¹⁵ konuşma eğitiminin amaçlarından birinin kendine güven kazanmak olduğunu belirtmiştir. Konuşma esnasında zihin sürekli çalışır. Söylenecek düşünceyi belirler, cümleleri hazırlar, söyledikleri arasında ilgi kurar, neden sonuç ilişkisine bakar, nesnelere ve kavramların karşılığı olan kelime ve kelime gruplarını bulur. Eğer konuşan kişi heyecanlı ise zihin, düşünme sırasını izleyememekte ve dağınık bir konuşma meydana gelmektedir. Bu dağınıklık da kendine güvensizliğin belirtilerindedir. Konuşmada kendine güven, dağınıklıktan kurtulmak için temel şartlardandır.

Kendine güvensizlik bireyde kaygıya yol açmakta, bu da öğrencinin kendini ifade edebilmesini engellemektedir. Yapılan bir araştırmada, sözel davranışları gerektiren işlerde kaygının başarısızlığı artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁶ Kişinin öz güveni tam değilse, öz güvenini tehlikeye düşürebilecek kaygı yaratan durumlardan kaçınır. Bu durumlardan kaçınması öğrenciyi dil becerilerini geliştirecek Türkçe dersindeki etkinliklerden alıkoyar. Bu sonuç, özellikle bir ifade ve beceri dersi olan Türkçe dersi için önemlidir. Bu durum mutlaka göz önüne alınmalı ve dersin amaçlarına ulaşabilmesi için olumsuz faktör olan öz güven problemleri çözüme ulaştırılmalıdır.

Konuşma becerisinin gelişimi için öğrencinin öz güven gelişiminin gözetildiği bir sınıf ortamı, öğretmenin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştıracaktır. Konuşma becerisinin ve öz güvenin gelişimi için oluşturulacak sınıf ortamında öğretmenin özellikleri önemli rol oynar. Öğretmen öğrencilere birey gözüyle bakabilmeli, öğrenciyi dikkate almalıdır. Öğrenci kendisine nasıl bakılırsa kendini öyle algılar. Öğretmen çocukla iletişimde onun kişiliğine saygı gösterirse, çocuk kendini bir değer olarak görmeye başlar. Kendi gözünde böyle bir değere sahip olan kişinin başkalarıyla ilişkileri de sağlıklı olacaktır. Kendine ve başkalarına güveni artan çocuk, rahat bir ortamda kendini ifade edebilir. Böyle bir ortam, hem kendine güven hem de konuşma becerisinin gelişmesi için uygundur.

Dil becerileri uygulama yoluyla kazandırılır. Bu nedenle derslerde öğrencilere bol bol konuşma alıştırmaları yaptırılmalıdır. *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*'nda (6, 7, 8. Sınıflar)¹⁷ öğretmenin konuşma etkinliklerinde öğrencilerin her birinin ayrı ayrı söz almalarını sağlayarak onları bu çalışmalara katması gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerin sınıfta rahatça konuşabilmeleri

¹⁵ Ö. Demirel; İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi, MEB Yayınları, İstanbul, 1999, s. 47.

¹⁶ N. Öner; Kaygı ve Başarı, Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 1972, S. 2, s. 151-163.

¹⁷ MEB; Age., s. 7.

için gerekli ortam sağlanırsa öğrenciler bu becerilerini kullanır ve geliştirirler. Bu programda öğrencilerin kendilerini rahat hissedebileceği bir ortam oluşturulması gereğinden de söz edilmiştir. Öğrencilerin sınıfta konuşabilmeleri için onlara cesaret ve öz güven kazandıran bir ortama ihtiyaçları vardır. Öğretmenin konuşma becerisinin gelişimi için öğrencileri iletişim kurmaya ve bu iletişimi genişletmeye davet etmesi, iletişim ortamının zenginleşmesi için cesaretlendirmesi, öğrencilere kendine güven kazandırması gerekir.

Çocukların çoğu, sınıfın kalabalık bir ortam oluşu nedeniyle konuşmaktan çekinir, konuşurken kızarır, heyecanlanır, akıcı bir şekilde konuşmasını sürdüremez. Bu, içe dönük ve kendine güvensiz çocuklarda sıkça görülen bir problemdir. Aslında öğrencilerin birçoğunda eksik olan şey, söyleme gücü değil, kalabalıkta konuşma alışkanlığıdır. Buna alıştırmak için, öğrencinin kendisine güven kazanmasını sağlamak zorunludur. Bu cesareti kazandırmak, öğretmenin de işini kolaylaştırmakta, amaçlarına kolay yoldan ulaşmasını sağlamaktır.

Çocuklar çoğu zaman duyguları konusunda şüpheye düşerler ve bunları ifade etmek istemezler. Kendi duygu ve düşüncelerine güvenemezler. Çünkü çocuğun çevresinde bulunan bazı yetişkinler, çocuğa duygularının önemsiz, kendine ve başkalarına zarar verici, gerçeklerden uzak, anlaşılmaz olduğunu ima edebilirler. Çocukların duygularını yaşamalarını bu şekilde önlemek onların kendilerine olan güvenlerine etkisi uzun sürecek zararlar verebilir.¹⁸ Duyguların ve kendine güvenin zarar görmesi dil gelişimini de olumsuz etkiler. Çocukların duygularını yaşayabilecekleri rahat bir ortam oluşturulması ve duygularını açıklamaları için cesaretlendirilmeleri çocuğun öz güvenini geliştirmektedir. Öğretmen öğrencilere sık sık duygu ve düşüncelerini sormalı, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini önemsemeli, dikkate almalıdır. Kendi görüş ve düşüncelerine değer verilen, sayılan, belirli sınırlar içinde özgür bir birey olarak algılanan çocuğun öz güveni de yüksek olmaktadır.¹⁹

Öğretmenin açık fikirli ve hoşgörülü olması öz güvenin ve konuşma becerilerinin gelişimi için rahat bir sınıf ortamı yaratmada, öğrencileri konuşmak için cesaretlendirmede etkili özelliklerdir. Öğrencinin cesaretini kırma, güvensizlik, aşırı eleştiri, dogmatik ve katı olma gibi öğretmen özellikleri öğrencilerde öz güveni, yaratıcılığı ve dil becerilerinin gelişimi engeller. Çocuğun düşüncelerini rahatça açıklayamadığı, açıkladığında ise baskı ve alayla karşılaştığı ortamlarda öğrenciler konuşma isteği göstermemekte, kendilerini ifade etmekten vazgeçmektedirler. Öğrenci utanma, başarısızlıktan korkma, eleştirilme, gülünç olma, küçük düşme, cezalandırılma kaygılarından kurtarılmalıdır.

¹⁸ Aktaran: Soner; Age., s. 134.

¹⁹ E.P. Onur; "Çocuklarda Öz Güven ve Ön Koşulları", *Ulusal Psikoloji Kongresi*, Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 1984, s. 92.

Öğretmenin sınıfta rahat bir ortam oluşturması, öğrencilerin iyi davranışlarını yakalamaya çalışan bir tutum içerisinde olması öğrencilerin de aynı tutum içerisine girmesini sağlayacaktır. Bazen sınıfta öğrencilerin birbirlerine karşı tavırları da öz güveni zedeleyebilmektedir. Bu durumda öğrenci etkinliklere katılmak istemez ve içine kapanır. Öğretmen her konuda onları cesaretlendirmeli ve sınıfta öğrencilerin birbirlerini alaylı bir biçimde eleştirmelerini engellemelidir. Sınıf ortamının arkadaşlıkları çoğaltıcı, farklı etkinlikler için farklı gruplarda yer almayı teşvik edici olması öğrenciler arası olumsuz tutumları azaltır, öğrenciyi rahatlatır.²⁰

Günümüzde ailenin ve eğitim sistemlerinin çocukların dil gelişimine büyük etkide bulunduğu bilinmektedir. Aile bireylerinin birbirleri ile diyaloglarının olmaması, kuralların, yasakların ve cezaların çokluğu, büyüklerin yanında çocukların susturulması, her davranışın göz hapsinde tutulması ve devamlı ne yapılması gerektiğinin hatırlatılması, çocuklara isteksiz ve olumsuz bir tavır takınılması bu etkileşimde sakıncalı noktalardır ve çocuğun dil gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.²¹ Öğretmen, çocuğun dil gelişiminin her aşamasını bilmeli, olumsuz yönleri müdahale edebilmelidir. Bu konuda aileleri de bilinçlendirebilir ve öğrencilerin konuşma ve öz güven gelişimlerini etkileyen olumsuz faktörleri azaltabilir. Konuşma eğitiminin temeli küçük çocuklukta yatar. Okulda yapılabilecek olan, bu temeli, yanlışları düzelterek sağlamlaştırmak ve üzerine bir şeyler katmaktır. Bunun için de öğretmenlerin konuşma gelişiminin her evresini bilmeleri gerekir.

Daha bebeklikten başlayarak konuşmaya teşvik edilen, konuştukça ödüllendirilen, sorduğu sorulara cevaplar verilen, sabırla dinlenen çocuklar konuşmaktan korkmazlar, kendilerine güvenirliler ve cesaretli olurlar. Konuşmak istediğinde susturulmuş, suçlanmış, arkadaş ortamına girememiş çocuklar okullarda sessiz, konuşmaktan çekinen, kekeleyen, duraklayan çocuklar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu konuda öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Ailenin yanlış eğitiminden kaynaklanan olumsuzluklar, konuşma eğitimi ile düzeltilmelidir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini sınıfta rahat bir şekilde anlatmalarında, dili etkili bir şekilde kullanmalarında kelime hazinelerinin zenginliği de önemli yer tutmaktadır. Herhangi bir kelimeyi bilmek, o kelimeyi doğru seslendirmek, doğru yazmak, konuşurken ve yazarken yerinde ve güvenle kullanmak, okuduğunda ya da duyduğunda ne ifade ettiğini anlamak demektir. Duygu ve düşüncelerin kelimelere dökülmesi zordur. Çocukların duygu ve düşüncelerini etraflarındaki insanların anlayabileceği bir dille ifade edebilmeleri

²⁰ H. Başar; *Sınıf Yönetimi*, MEB Yayınları, İstanbul, 1999, s. 70.

²¹ F. Ataç; *İnsan Yaşamında Psikolojik Gelişme*, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 246.

için duygu ve düşüncelerini tanımlayacak kelime bilgisine sahip olabilmeleri de gerekir.

Kelime dağarcığının zenginliği insan ilişkileri ve öğrenme başarısı bakımından öğrencilere belli bir üstünlük sağlar. Düşünce ve duygularını uygun kelimelerle anlatan kimseler başkalarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler.²² Bu sebeple, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini anlatabilecekleri kelime dağarcığına sahip olabilmeleri için Türkçe dersinin her faaliyetinde öğrencilerin kelime dağarcıklarını ifadeye dönük olarak zenginleştirmek lazımdır.

Öğrenciler konuşurken öğretmenin tepkileri onların konuşma becerilerinin gelişimi için sahip olmaları gereken öz güven üzerinde etkili olmaktadır. Sözlü iletişimde genellikle konuşan ve dinleyen yüz yüzedir. Konuşmacı dinleyenin tepkisini anında görebilir. Dinleyenin tepkileri konuşmanın başarısı için önemlidir. Konuşanın konuşma isteği, öz güveni bu tepkilerin kontrolü altındadır.

Öğrenci, düşüncelerini söylerken veya bir soruyu cevaplarken söylediği şeyler yanlış bile olsa dinlenilmesi gerekmektedir. Öğretmenin bu davranışı öğrenciyi cesaretlendirir ve öğretmen tarafından kendisine saygı duyulduğunu hissetmesine yardımcı olur. Öğretmenin öğrenciyi sabırla dinlemesi öğrenciye “Sen dinlenilmeye değersin.” mesajını verir. Öğrencinin kendine verdiği değer artırmada öğrenciyi sabırla dinlemek etkilidir. Çünkü her insan söylemeye değer bir şeyi olduğunu düşünmekten hoşlanmaktadır.

Öğretmenin öğrenciye kendine güven verecek, konuşmak için cesaretlendirilecek tarzda dinleyebilmesi için bazı dinleme türlerinden yararlanması gerekir. Okulda öğretmenle öğrenci arasında yapılan konuşmalarda katılımlı dinleme, yani konuşmacıya onu dinlediğimizi, söylediklerine değer verdiğimizizi hissettirmeye çalışarak dinleme gerçekleşmelidir. Bu dinleme türünde öğretmen ile öğrenci yüz yüze olmalı, dinlerken başka bir işle uğraşmamalı, dinleyici zaman zaman konuşmacının söylediklerini kendi yorumu ile sözlü olarak ifade etmelidir. Her şeyden önce yetişkin, çocuğu dinlemeye hazır olmalıdır. Eğer yetişkin, çocuğu dinlemeye hazır değilse bunu çocuğa açıklamalı ve konuşmayı ertelemelidir. Bu davranış çocuğu dinlemeyip dinliyor gözükmekten, çocuğu dinlerken çocuğun öz güvenine zarar verecek davranışlar sergilemekten daha iyidir. Öğrencilerin öğretmenler tarafından anlaşıldığını, kabul edildiğini, ilgilenildiğini hissetmelerinin, onların ruh sağlığına da olumlu etkileri vardır. Öğretmenlerin, etkin dinleme esnasında öğrencileri anladığını gösteren davranışları; öğrencileri duygu ve düşüncelerini daha sık yansıtabilmeleri için cesaretlendirir.

²² C. Kavcar, F. Oğuzkan, S. Sever; Age., s. 6.

Mckay, yetişkinlerin çocuğun duygularını reddetmelerine neden olan beş tepkiden söz etmektedir: Duyguların varlığını reddetmek, çocuğun nasıl hissetmesi gerektiğini söylemek, çocuğu başkalarıyla kıyaslamak, alayla karşılık vermek, tehdit ve cezaya başvurmak.²³ Çocukların gerçek duygularını rahatça ifade etmesini sağlamak gerekir. Çocuklar duygularından dolayı eleştirilmemelidir. Etkin dinleme kullanıldığında öğrencinin duygularını içtenlikle ifade etmesi sağlanabilir. Etkin olarak dinleme, dinlenen insana, insan olarak saygı duyulduğunu ve konuşanın söylediklerine önem verildiğini gösterir. Konuşanın kendisine saygısını artırmak, güvenli bir ortam oluşturmak ve konuşanın rahatça duygu ve düşüncelerini ifade etmesi için öğretmenin etkin dinleme becerilerini geliştirmesi gerekir.

Öğrencinin bahsettiği konunun öğretmen tarafından, öğrencinin konuşması bittikten sonra özetlenmesi iletişimi kolaylaştıran etkenlerden biridir. Bu yaklaşım, öğrencinin düşüncelerinin öğretmen tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmeye, düşüncelerin daha da belirginleşmesine, söylenenlerin bağlanmasına ve diğer öğrencilerin konuşan öğrenciyi daha iyi anlamasına yardımcı olur. Ayrıca öğretmenin, öğrencinin düşüncelerini anlamaya çalıştığı mesajını konuşana iletir.

Öğrenci konuşurken öğretmen asgari düzeyde konuşmalı ve öğrenciyi konuşmaya sevk etmelidir. Sözü sık sık kesilerek konuşması sırasında devamlı yönlendirilen bir öğrenci, kendi başına konuşamayacağını düşünür ve karşısındakinin tepkisini devamlı ölçmeye kalkışır. Konuşmanın sık sık bölünmesinden dolayı iletişimin engellenmesinin, özellikle kendine güvensiz öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri vardır.²⁴ Bu öğrencilerin konuşma esnasında kendilerine güven geliştirmeleri bu yolla sağlanamaz. Öğrencinin sözü sık sık kesildiğinde öğrenci duygu ve düşüncelerini açıkça, dinlendiğinden ve kendi düşüncelerine değer verildiğinden emin olarak aktaramaz. Bu nedenle öğretmen, öğrencilerin konuşmalarına sık sık müdahale etmemelidir. İyi ve düzgün konuşmayan, öğrencilere söz hakkı vermeyen ya da onların konuşmalarına sık sık müdahale eden öğretmen, öğrencilerine iyi bir konuşma becerisi kazandıramaz.

Konuşma eğitimi sırasında öğrencilerin konuşmaları için öğretmenin uygulayacağı ödül-ceza düzenlemesi, öğrencilerin konuşma becerilerinin ve öz güvenlerinin gelişiminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Öğrencilerin anlatımları üzerinde eleştiriler yapılırken çok dikkat edilmelidir. Öğretmen bunu yaparken bu tür çalışmalara ilgi uyandırma, sevdirme, cesaretlendirme görevini asla ihmal etmemelidir. Öğrencilerin yerinde bir kelime kullanma, konu-

²³ M. McKay; Öz Güven Yaratılması ve Korunması (Çev. A. Tatlıer), Epsilon Yayınları, İstanbul, 1998, s. 332.

²⁴ Başar; Age., s. 69.

şurken sesinin tonunu iyi ayarlama gibi çabaları öğretmenler tarafından takdir edilmelidir. Öğrencinin başarısız bir sözlü anlatımı hoş görülerek olumlu yanı görülmeye çalışılırsa yeni anlatım girişimleri desteklenmiş olur, aksi hâlde öğrencinin tekrar konuşma isteği göstermesi zorlaşır.²⁵ Bu da öğrencinin konuşma becerisinin gelişimi için olumsuz bir durumdur.

Özellikle kendine güvensiz öğrencilerin sınıfta ilk konuşma girişimlerinde eleştirilmeleri bir daha aynı girişimde bulunmalarını engeller. Öğretmen bu öğrencilerin konuşmalarındaki yanlışları görmezden gelmeli, bu öğrenciler sınıf içinde konuşma cesareti gösterdikleri, konuşmayı denedikleri için onaylanmalıdırlar. “Çocuğun ilk girişiminde elde ettiği sonuçtan çok bunu deneme arzusunu takdir etmek, öz güvenini olumlu etkileyecektir.”²⁶ Bu tür öğrenciler sınıfta konuşmanın korkulacak bir şey olmadığını bu tutumla görürlerse, konuşma isteğini daha çok duyarlar. Bu öğrencilerin öz güvenleri bu yolla gelişme gösterdiğinde konuşmalarındaki yanlışları düzeltmek daha kolay olacaktır. Özellikle ilk yıllarda çocukların alıştıkları gibi konuşmalarına karışılmamalıdır. Yoksa çocuk çekinir, konuşmaktan kaçınır. Bu da onun kendi kabuğuna çekilmesi, sınıfın eğitim-öğretim etkinliklerine katılmaması, sonuç olarak konuşma becerisini geliştirememesi demektir. Öğretmen mümkün olduğu kadar öğrencilerin yanlışlarını ortaya döküp cesaretlerini kırmak yerine, olumlu yanlarını öne çıkartıp onları yüreklendirmelidir. Bu arada öğrenciye konuşmasını beğendiğini bildirdikten sonra kendisinin birkaç yanlışını onu kırmadan söylemelidir. Şunu unutmamak gerekir ki yanlışların bir kerede düzeltilmesiyle öğrenciler iyi bir konuşmacı olamazlar. Üstelik aşırı eleştiri onların çekingenliklerini daha da artıracaktır. Öğrencilerde konuşma isteği uyandırmak sabırlı ve uzun süreli uygulamayı gerektiren bir iştir. Öğrenciler cesaretleri kırılmadığı sürece konuşmaya heveslidirler. Bunun için başlangıçta, kendi alıştıkları biçimde konuşmalarına, hiçbir çekingenlik duymadan duygu ve düşüncelerini rahatça anlatmalarına fırsat verilmelidir.²⁷

Öğrencilerin sınıf içinde aktif olmasını sağlayarak onların konuşma becerilerinin ve öz güvenlerinin gelişmesine doğrudan etki eden bazı yöntemler vardır. Soru- cevap, dramatizasyon, tartışma gibi yöntemlerin gerektiği gibi uygulanması, dil eğitiminin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Soru- cevap yöntemi, konuşma becerisinin gelişimi için etkili bir yöntemdir. Öğretmen sorularıyla çocukların düşünmesine yardım eder, onları konuşmaya ve soru sormaya yönlendirir. Öğrencinin ilgisini çeker, derse canlılık getirir. Öğrenciler bu yöntemle ders içinde daha aktif hâlde getirilebilirler.

²⁵ Age., s. 118.

²⁶ Age., s. 53.

²⁷ Ş. Aktaş-O. Gündüz; *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002, s. 258

İlköğretim Türkçe Dersi (6- 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın “Konuşma” öğrenme alanına ait yöntem ve teknikler bölümünde²⁸ katılımlı konuşma adı verilen bir yöntemden söz edilmiştir. Bu yöntemin amacı, dinleyicileri konuşma sürecine katarak konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak ve konuya farklı bakış açıları getirmektir. Dinleyicileri konuşma sürecine katmak amacıyla konuşma yer yer kesintiye uğratarak dinleyicilerin duygu, düşünce ve sorularını iletmeleri sağlanır. Bu amaçla konunun ilgi çekici yönleri üzerinde durulmalı, sorular sorularak dinleyicinin konu üzerinde düşünmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin sorulan sorular çerçevesinde anlatılan konuya konuşarak katılmaları, düşüncelerini ve sorularını öğretmene iletmeleri konuşma becerisinin gelişiminde etkili olabilecektir.

Soru-cevap yönteminin öğrencilerin konuşma becerilerinin ve özgüvenlerinin gelişimi için başarıyla uygulanması için soruların bazı nitelikleri taşıması gerekir. Bu niteliklerden biri, soruların açık ve anlaşılır olması gerektiğidir. Anlaşılır olmayan sorular, öğrencide başaramama hissi doğurur. Öğretmenin soracağı diğer sorulara karşı öğrencilerin isteksizlik, şüphe ve kendine güvensizlik duymalarına yol açar. Öğrenciler açık, anlaşılır olmayan soruları cevaplamak ve sınıfta konuşmak için istek duymayacaklardır.

Öğrencilerin yalnız “evet” veya “hayır” ile cevap verecekleri sorular değil, onların anlatımın imkânlarından gerektiğince yararlanabilecekleri, uzun ve rahat açıklamalar yapabilecekleri sorular sorulmalıdır. Sorulara tek kelime ile cevap verilmesi değil, cümle ile karşılık verilmesi istenmelidir.

Öğrencilere soru sorulduğunda sorunun cevaplanması için yeterince beklenmelidir. Bazen bir öğrenciye soru sorulduğunda öğretmen, birkaç saniye bekleyerek cevap gelmeyecek olursa hemen başka öğrenciye yönelir. Öğretmenin bu tutumu, öğrenciler tarafından model alınabilir. Onlar da içlerinden birine soru sorulduğunda yeterince beklemeden, soruyu kendilerinin cevaplaması için söz istemeye başlarlar. Bu durum, özellikle kendine güveni az ve sıkılgan öğrencilerin bildikleri konularda bile cevap verememelerine yol açabilir. Oysa yapılan araştırmalar,²⁹ öğrencilere cevaplamaları için daha uzun süre tanıdığına, verilen cevapların daha açıklayıcı ve üst düzeyde olduğunu göstermektedir.

Sorulan soruların bir öğrenciye değil de sınıfın bütününe sorulması ve öğrencilerin düşünmeleri için öğretmenin biraz beklemesi bu olumsuz durumu ortadan kaldırabilir. Soru, biraz beklendikten sonra parmak kaldıranlar tarafından cevaplanmalıdır. Cevabı bilmesine rağmen çekingen, içine kapanık,

²⁸ MEB; a.g. program, s. 174.

²⁹ M. Erden-Y. Akman; Eğitim Psikolojisi, Arkadaş Yayınları, 1998, s. 249.

öz güveni yetersiz olan öğrenciler olabilir. Kırmadan, incitmeden bunlara da doğrudan soru sorulabilir. Cevap vermek isteyen öğrencilere adlarıyla hitap edilmelidir. Bu öğrencinin içini ısıtır, ona öz güven kazandırır.³⁰

Öğrenciler bazen sorulan sorulara ilgisiz cevaplar verebilirler. Öğretmenin yanlış cevaplar karşısında gösterdiği davranışlar öğrencilerin konuşma cesaretini yok edebilir ve öz güvenlerini zedeleyebilir. Öğretmenin, öğrencinin konuşma cesaretini kırmadan, bu cesareti takdir etmeyi unutmadan doğru cevabı birlikte bulma konusunda yardımcı olan tavrı, bu durumun oluşmasını engelleyecektir. Parmak kaldırma ve soruyu cevaplama isteği de ödüllendirilmesi gereken bir davranış olmalıdır.

Öğrencileri konuşmaya isteklendirme konusunda onların kendilerinden bahsetmelerini sağlamak da faydalı olur. Öğrenciye ait bilgileri sorarak öğrencilerin konuşmaya başlamaları sağlanabilir. Bu sorular öğretmenin öğrencilerle ilgilendiğini de göstererek öğrencinin konuşmasını ve kendisine güven duymasını sağlar. Öğrenci konuşacaklarına değer verileceği hissine kapılır. Kendisi ile ilgili sorulara cevap verdiğinde onaylanan öğrenci, bu onayı tekrar almak için sorulan sorulara cevap vermek isteyecek, cesaretlenecektir. Bu konuda öğretmenin tutumu çok önemlidir.

Öğrencilerin de öğretmene soru sorabilecekleri, özgürce kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam yaratılmalıdır. Soru sormayan, soru sormaya teşvik edilmeyen, görüşünü rahatça ifade edemeyen, farklı düşündüğü zaman hoşgörüsü ile karşılanmayan öğrencinin düşünmeyi öğrenmesi, dilinin gelişmesi ve öz güven kazanması mümkün değildir.

Çocuklar küçük yaşlardan itibaren merak ederek soru sorar, cevap beklerler. Çocukların sorularına uygun cevaplar vermek gerekir. Çocuk sorularına değer vermemek ve bunları cevaplamamak doğru bir davranış değildir. Yapılan araştırmada çocukların sorularına çevreden olumlu yönde bir tepki geliştirilmediği takdirde zamanla çocuklarda merak uyandıran özellikler ve öğrenme isteğinin sönükleştiği gözlenmiştir. İlerleyen yıllarda ise bu durumun öz güven kaybına yol açarak onların akademik benlik tasarımları üzerinde olumsuz etki yarattığı bildirilmektedir.³¹ Öğrencilerin sorularına mutlaka cevap verilmeli, bu sorular geçiştirilmemelidir. Öğrenciler öğretmene özgürce soru sorabilmelidirler.

Grup tartışması da öğrenci etkinliğine dayandığı, öğrencileri araştırma ve incelemeye yönelttiği, düşüncelerini açıkça ortaya koyma fırsatı verdiği, meseleleri daha iyi anlamalarına, tanımlamalarına ve çözüm üretmelerine yardım ettiği için konuşma eğitiminde etkili bir yöntemdir. Grup tartışması yöntemi,

³⁰ R. Nas; *Türkçe Öğretimi*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2003, s. 89.

³¹ F. Ensar; "Türkçe Eğitiminde Bir Öğretim Yönteminin Geliştirilmesine Kaynaklık Etmesi Bakımından Soru", *Türklük Bilimi Araştırmaları, Türkçe Öğretimi Özel Sayısı*, S.13, 2003, s. 267-285.

öğrencilerde öz eleştiri yapma, başkalarının görüşlerine değer verme, kendi kendini kontrol etme gibi birtakım tutumlar da geliştirir.

Günümüzde modern eğitim yöntemleri, okulda eğitim etkinliklerinin yalnız öğretmenlerle değil, öğrencilerin kendi aralarında bir araya gelerek çalışma yapmalarıyla gerçekleşeceğini söylemektedirler. Bu konuda Avrupa ülkelerinde yapılan çalışmaların sonuçlarına göre, öğretmenin kontrolünde olmak kaydıyla, ortak ödevler yapan öğrencilerin daha başarılı oldukları ve derslerde daha aktif hareket ettikleri, bir arada çalışmalarını sırasında fikirlerini daha özgürce ortaya koydukları, yaratıcı ve üretken oldukları görülmüştür. Ayrıca grup çalışmaları öğrencilerin kendilerine güvenlerini geliştirmekte, onları pasif konumdan kurtararak aktif hâle getirmektedir.³²

Konuşma becerisinin gelişimi için grup tartışması yöntemi etkili bir yöntemdir. Bu yöntemde öğretmen-öğrenci arasındaki iletişim canlı bir şekil alır. Öğrencilerin kendi düşüncelerini açıklamalarını, yorum yapmalarını sağladığı için öğrencide bir rahatlama yaratır. Grup tartışması yöntemi, kurallarına uygun kullanıldığında öğrencilerin öz güven gelişimleri üzerinde de etkilidir. Karşılıklı saygının hâkim olduğu bir atmosfer sağlanabilirse tartışmaların özgüven geliştirmede çok yararlı olduğu görülür. Öğretmeni veya arkadaşları tarafından düşüncesinin önemsendiğini gördüğünde öğrencinin öz güveni artmaktadır. Öğretmen grup çalışmaları ile öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını öğrenmekte, çekingen ve pasif öğrencileri daha etkin hâle getirebilmektedir. Öğretmenin, danışman rolünün dışında tartışmaya katılan öğrencilere sık sık müdahale etmesi amacın gerçekleşmesini engelleyebilir. Öğretmen davranışlarıyla tartışmaya katılan öğrencileri cesaretlendirmeli, tartışmada bir rol üstlenecekse öğrencilerden birisiymiş gibi hareket etmelidir.

İlköğretim Türkçe Dersi (6- 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın konuşma öğrenme alanına ait "Yöntem ve Teknikler" kısmında sınıfta tartışma yöntemi uygulanırken dikkat edilmesi gereken kurallar belirtilmiştir.³³ Bunlardan biri de sınıfta herkesin düşündüğünü söyleyebileceği serbest bir ortam oluşturulması gerektiğidir. Ayrıca öğretmenin kendi duygu ve düşüncelerini belirtmekten kaçınması, konuşanın sözünü kesmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretmen sınıf içi etkinlikler sırasında tartışmaların çatışmaya dönüşmesini önlemeli, tartışmaya her öğrencinin katılmasını sağlamalı, uygarca tartışma yollarını öğretmelidir. Böylece öğrenciler hem demokratik ortamda fikir tartışmasını, karşı fikre saygı duymasını öğrenecekler, hem de her fikri onaylayan çekingen ve kişiliksiz bir insan olarak yetişmeyeceklerdir. Tartışmalarda bazı

³² Ş. Aktaş- O. Gündüz; Age., S. 104.

³³ MEB; ag program, S. 174.

öğrenciler öz güven eksikliğinden kaynaklanan çekinme, eleştirileceklerini düşünme gibi kaygılar nedeniyle söz almak istemezler. Öğretmenin bu öğrencileri cesaretlendirmesine ihtiyaç vardır. Öğrencilerden sırayla cevap alınması, bu konuda etkili bir tekniktir.

Türkçe eğitiminde yaygın bir şekilde kullanılması gereken dramatizasyon yönteminin de öğrencilerin dil becerilerinin ve öz güvenlerinin gelişimindeki yeri büyüktür. Hareket, konuşma, hayal gücü gibi unsurlardan yararlanılarak gerçekleştirilen drama etkinlikleri, sağladığı ortamla öğrencilerin konuşma alıştırmaları için çok uygundur. Bu yöntem, öğrencilerin insan ilişkileri konusunda bilgi ve beceri kazanmalarını sağlar.

Dramatizasyon yönteminin eğitimde kullanılmasının sebeplerinden biri de öğrencilerde ruhsal gelişmeyi sağlamasıdır. Drama etkinliklerinde içine kapanık çocukların arkadaşlarıyla kaynaştığı, gruba katıldığı, sıkılganlığını terk ettiği, bastırılmış duygularını dışa vurduğu ve rahatladığı gözlenir. Kendini ifade fırsatı bulan çocuk böylece rahatlamış bir hâlde çevresiyle sağlıklı iletişim kurar.³⁴ Öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişimi için ihtiyaç duyulan özgüven, drama etkinlikleri ile öğrencilere kazandırılabilir. Öğrenciler bu etkinlikler vasıtası ile çekingenliklerinden sıyrılacaklar ve konuşma becerilerini bu doğal ortam sayesinde geliştireceklerdir.

Çocukların öz güven kazanıp geliştirmeleri açısından drama etkinliklerinden beklenen sonuçların elde edilmesi, drama etkinliklerinin gerçekleştirilişi esnasında göz önüne alınması gereken bazı önemli hususların ne derece yerine getirildiği ile de yakından ilgilidir. Öğretmen bu yöntemin uygulanışı sırasında bazı noktalara dikkat ederse, amaçlara ulaşılmasını engelleyen olumsuz faktörler ortadan kalkacaktır.

Bazı çocuklar, çekingenlik, kendine güvensizlik, başarısızlık kaygısı gibi nedenlerle drama etkinliğine aktif olarak katılmakta zorluk çekebilirler. Böyle çocukları etkinliğe zorla katmaya çalışmak, sanıldığı gibi aksine, onların bu endişelerini artırır. Bunlar, bir süre etkinliğe katılmadan izleyeci olabilirler. Etkinliğe isteyen, istediği kadar katılabilmelidir. Bu öğrencilerin daha kolay alışık oldukları etkinliklere katılmaları istenebilir.

İlköğretim Türkçe Dersi (1- 5. Sınıflar) Öğretim Programı'nda³⁵ öğrencilerin rol dağılımında görev almaları için cesaretlendirilmesi, ilk uygulamalarda gönüllü ve rolünü iyi canlandırabilecek olanların rol almasının sağlanması gerektiği özellikle vurgulanmıştır.

³⁴ N. Şentürk; *Eğitimde Yaratıcı Drama*, Çağdaş Eğitim, S. 229, 1996, s. 23-25.

³⁵ MEB; *İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara, 2005, s. 392.

Drama çalışmalarında öğretmen fazla müdahale etmemelidir. Öğretmenin gereğinden çok açıklama yaparak çocukların yaratıcılıklarına fırsat tanımaması, çocukların çalışma için isteğini ve kendine güvenini azaltır. Çocukların kullandıkları dil ile ilgili düzeltmeler de etkinlik sırasında yapılmamalıdır. Çocuk o sırada katılmakta olduğu etkinliği unutup konuşmakta güçlük çekebilir. Dili kullanırken yanlış yapma korkusu ile rahatlığını ve yaratıcılığını kaybedebilir. Öğretmen bu etkinliği sadece çocukların dil ile ilgili ihtiyaçlarını sezerek ona göre önlem almak için kullanabilir.

Sonuç

Dil becerilerinin gelişimi için yürütülen faaliyetlerin nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda kişinin kendini algılayışının etkili olduğu açığa çıkmaktadır. Dil gelişim sürecinde, insanın dil gelişimi ve öz güven gelişimi birbirini karşılıklı olarak etkilemekte ve tamamlamaktadır. Öğrenme konusunda da çok sayıdaki değişkenden biri olan öz güven, öğrencinin dil gelişimini, okul başarısını, konu dil eğitimi olduğu için bütün yaşantısını olumlu ya da olumsuz olarak etkilediği için Türkçe öğretimi faaliyetlerinde dikkate alınmalıdır.

Dil becerilerinin gelişimi büyük oranda öz güvene bağlı olduğundan, öğrencilere öz güven kazandıran bir eğitim ortamı sağlanmadan Türkçe derslerinin amacına ulaşması mümkün değildir. Öğrencilerin okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin gelişimini sağlayan etkinliklerin öz güven kazandıran bir yaklaşımla düzenlenmesi gerekmektedir.

Türkçe Eğitim Programının başarılı bir şekilde uygulanması, öğrencilerin dil becerilerinin öz güven gelişimi ile desteklenerek geliştirilmesi Türkçe öğretmenin bilgi, beceri, tutum ve davranışlarına bağlıdır. Öğrencilerin bireysel özelliklerini bilen, onlarla sağlıklı ilişkiler kurabilen, dersi cazip kılabilen, öğrencinin ilgi ve dikkatini uyanık tutan, hitap ettiği yaş grubunun biyopsiko-sosyal özelliklerini, öz güven ile dil becerileri arasındaki ilişkiyi bilen ve derslerin işlenişine bunu yansıtabilen bir Türkçe öğretmeni; davranışları ile çocuğun öz güvenini ve dil becerilerinin gelişimini de etkileyecektir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki konuşma becerisi, Türkçe eğitiminin temelini oluşturur. İlköğretim okulunu bitiren, yetişkin sayılmaya aday olan bireye değişik durum ve ortamlarda başarılı bir biçimde kendisini ifade edebilecek düzeyde konuşma becerisi kazandırmak gerekir.

Kaynakça

- Ş. Aktaş-O.Gündüz; *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.
- F. Ataç; *İnsan Yaşamında Psikolojik Gelişme*, Beta Yayınları, İstanbul,1991.
- H. Başar; *Sınıf Yönetimi*, MEB Yayınları, İstanbul, 1999.
- Ö. Demirel; *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, MEB Yayınları, İstanbul, 1999.
- F. Ensar; “Türkçe Eğitiminde Bir Öğretim Yönteminin Geliştirilmesine Kaynaklık Etmesi Bakımından Soru”, “Türklük Bilimi Araştırmaları, Türkçe Öğretimi Özel Sayısı, S. 13, 2003, s. 267-285.
- M. Erden-Y.Akman; *Eğitim Psikolojisi*, Arkadaş Yayınları, 1998.
- R. Fleming; “Çocukta Öz Güveni Geliştirmek”, (Çev. Neşe Bilgin), *Türk Hemşireler Dergisi*, 1981, S. 31, s. 54-57.
- İ. Kasatura; *Kişilik ve Öz Güven*, Evrim Yayınevi, Ankara, 1998.
- C. Kavcar, F. Oğuzkan, S. Sever; *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, Engin Yayınevi, Ankara, 1995.
- M. Mckay; *Öz Güven Yaratılması ve Korunması* (Çev. A. Tatlıer), Epsilon Yayınları, İstanbul, 1998.
- MEB; Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, *Tebliğler Dergisi*, S. 2098, s. 23-56.
- MEB; *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*, Ankara, 2005.
- MEB; *İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara, 2005.
- R. Nas; *Türkçe Öğretimi*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2003.
- E. P. Onur; Çocuklarda Öz Güven ve Ön Koşulları, *Ulusal Psikoloji Kongresi*, Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara,1984.
- N. Öner; “Kaygı ve Başarı”, *Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*,1972, S. 2, s. 151-163.
- O. Soner; *Aile Uyumunu, Öğrenci Öz Güveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1995.
- TDK; *Türkçe Sözlük*, Ankara, 2005.
- F. Temizyürek; “Türkçe Öğretiminde Konuşma Eğitiminin Yeri ve Önemi”, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, XII. Eğitim Bilimleri Kongresi*, C. IV, Ankara, 2004, s. 2769-2784.
- S. Tural; *Edebiyat Bilimine Katkılar*, Ecdâd Yayınları, Ankara, 1993.

